

sonucunda İsmâîlî mezhebi ve Fâtımî Devleti üzerine yapılan araştırmalara paralel biçimde Kadî Nu'mân hakkındaki çalışmalar da artmıştır. 12-15 Ağustos 1975 tarihleri arasında Tunus'un Mehdiye şehrinde I. Kadî Nu'mân Festivali düzenlenmiş, burada sunulan bildiriler *Sicillü'l-buḥûş ve'l-münâkaşât elletî dâret fi mültaka'l-Kâdî en-Nu'mân* adıyla bir araya getirilmiş (Tunus 1977), yine bu münasebetle Tunus Millî Kütüphanesi tarafından özel bir sayı hazırlanarak Fâtımîler hakkında araştırmaları ve dokümanları içeren *Merâci' muḥtâre 'ani'l-Kâdî en-Nu'mân ve medîneti'l-Mehdiyye eyyâme'd-devleti'l-Fâtımiyye* isimli çalışma yayımlanmıştır (Tunus 1975). Sumaiya A. Hamdani, *Between Revolution and State: The Path to Fâtimid Statehood: al-Qâdî al-Nu'mân and the Construction of Fâtimid Legitimacy* (London 2006) adlı bir eser kaleme almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Nu'mân b. Muhammed, *el-Mecâlis ve'l-müsâgerât* (nşr. Habîb el-Fıkî v.dğr.), Tunus 1978, s. 5-17, 51, 57-60, 69-70, 78-81, 117-118, 135, 301-302, 306, 348-353, 359-361, 380; a.mlf., *İhtilâf-ü uşûl'l-mezâhib* (nşr. Mustafa Gâlib), Beyrut 1983, s. 46-51; a.mlf., *Şerḥu'l-aḥbâr fi feẓâ'il'l-e'immeti'l-aḥbâr* (nşr. Muhammed el-Hüseynî el-Celâlî), Beyrut 1414/1994, neşredenin girişi, I, 17-82; Makdisî, *Aḥsenü't-tekâsım*, s. 238; İbn Hallikân, *Vefeyât*, V, 415-417; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XVI, 150-151; a.mlf., *el-İber*, II, 117; Makrîzî, *el-Muḳaffâ'l-kebir* (nşr. Muhammed el-Ya'lâvî), II, 173, 175; V, 197; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, VI, 167; a.mlf., *Ref'u'l-işr'an Kuḳdâti Mışr* (nşr. Ali Muhammed Ömer), Kahire 1418/1998, s. 247, 250, 328-329, 445-446; İdrîs İmâdüddin, *Târîḥu'l-hulefâ'i'l-Fâtımiyyün bi'l-Mağrib: el-Kısmü'l-hâş min Kitâbi 'Üyünü'l-aḥbâr* (nşr. Muhammed el-Ya'lâvî), Beyrut 1985, s. 490-495, 509-510, 524, 526, 553-569, 729, 732-735; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, IV, 106-107; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, III, 47; İsmâîl b. Abdürresûl el-Üceynî, *Fehresetü'l-kütüb ve'r-resâ'il* (nşr. Ali Nakî Münzevî), Tahran 1344 ḡs./1966, s. 16-37, 50-53, 65-72, 82, 96-97, 111-112, 134-136, 187, 383; W. Ivanow, *Ismaili Tradition Concerning the Rise of the Fatimids*, Calcutta 1942, metin: s. 1-34, 40-46; tercüme: s. 6-7, 12-13, 61, 97-122, 224-231; a.mlf., *Ismaili Literature*, Tahran 1963, s. 32-37; Brockelmann, *GAL*, I, 187-188; *Suppl.*, I, 324-325; Sezgin, *GAS* (Ar.), I/III, s. 355, 363-367; İsmail K. Poonawala, *Biobibliography of Ismâ'ili Literature* (ed. T. Joseph), Malibu 1977, s. 48-68; a.mlf., "Al-Qâdî al-Nu'mân and Ismâ'ili Jurisprudence", *Mediaeval Ismâ'ili History and Thought* (ed. Farhad Daftary), Cambridge 1996, s. 117-143; a.mlf., "A Reconsideration of al-Qâdî al-Nu'mân's Madhhab", *BSOAS*, XXXVII (1974), s. 572-579; A. Gacek, *Catalogue of Arabic Manuscripts in the Library of the Institute of Ismaili Studies*, London 1984, I, 50, 52, 72, 77-78, 87, 117-118, 129, 135, 157; H. Halm, *The Empire of the Mahdi: The Rise of the Fatimids* (trc. M. Bonner), Leiden-New York 1996, s. 427, 446; D. Cor-

tese, *Ismaili and Other Arabic Manuscripts: A Descriptive Catalogue of Manuscripts in the Library of the Institute of Ismaili Studies*, London 2000, s. 47-59, 112, 122, 156; a.mlf., *Arabic Ismaili Manuscripts: The Zâhid 'Alî Collection in the Library of the Institute of Ismaili Studies*, London 2003, s. 82-84, 118-119, 156-157, 184-185, 207; Farhad Daftary, *Ismaili Literature: A Bibliography of Sources and Studies*, London-New York 2004, s. 21-22, 30-31, 43, 94, 142-146; R. Gottheil, "A Distinguished Family of Fatimide cadis (al-Nu'mân) in the Tenth Century", *JAOS*, XXVII/2 (1906), s. 217-296; Asaf A. A. Fyze, "Qadi an-Nu'mân, the Fatimid Jurist and Author", *JRAS*, I (1934), s. 1-32; a.mlf., "Nümân", *IA*, IX, 349-350; Y. Marquet, "Le Qâdî Nu'mân a propos des heptades d'imâm", *Arabica*, XXV, Leiden 1978, s. 225-232; Farhat Dachraoui, "al-Nu'mân", *El* (İng.), VIII, 117-118.

ŞÜKRÜ ÖZEN

NU'MÂN b. MUKARRİN

(النعمان بن مقرن)

Ebû Amr (Ebû Hakîm) Nu'mân
b. Mukarrin b. Âiz el-Müzenî
(ö. 21/642)

Sahâbî.

Babasının adının Amr, dedesinin adının Mukarrin olduğu da kaydedilmektedir. 5. yılın Recebinde (Aralık 626) Medine'ye giderek müslüman oldu, babası ve altı kardeşiyle buraya yerleşti. Hendek Gazvesi'ne ve daha sonraki gazvelerle bazı seriyelere katıldı. Mekke'nin fethinde, Huneyn Gazvesi ve Tâif Muhasarası'nda kabilesinin üç bayraktarından biriydi. Hz. Ebû Bekir devrinde ridde savaşlarında Tuleyha b. Huveylid'e karşı yapılan mücadelede kardeşleri Abdullah ve Süveyd ile beraber ordunun sağ kanadına kumanda etti. Hz. Ebû Bekir oradan ayrılıp Medine'ye dönerken Zülkassa'daki küçük muhafız birliğinin başında Nu'mân'ı bıraktı. Hz. Ömer döneminde İran fetihlerine katıldı ve Kâdisiye muharebelerinden önceki görüşmelerde Sâsânî Hükümdarı III. Yazdicerd'e gönderilen heyetin başkanlığını yaptı. Hanzale b. Rebî, Eş'as b. Kays, Mugire b. Şu'be, Mugire b. Zürâre ve Amr b. Ma'dîkerib'in de bulunduğu heyete III. Yazdicerd ülkesine niçin geldiklerini sordu. Hitabetiyle ünlü Nu'mân İslâm'dan önceki hayatlarını ve İslâmîyet'in kendilerine kazandırdıklarını anlattıktan sonra ya İslâmîyet'i kabul etmek veya cizye ödemek zorunda olduklarını, aksi takdirde kendileriyle savaşacaklarını bildirdi. Kısranın İslâm heyetine hakaret etmesi üzerine Sâsânî ordu kumandanı Rüstem'le görüşüldü. Bundan da bir sonuç alınamayınca başlayan savaş müslümanların zaferiyle sonuçlandı.

Sa'd b. Ebû Vakkâs, halifenin teklifiyle Nu'mân b. Mukarrin'i Dicle kıyılarının vergisini toplamakla görevlendirdi. Onun, babası ve kardeşi Süveyd ile beraber Dicle ve Fırat kıyılarının yönetimiyle görevlendirildiği de rivayet edilmektedir. III. Yazdicerd'in müslümanlara karşı savaşa hazırlığına giriştiğinin duyulması üzerine Hz. Ömer, Sa'd b. Ebû Vakkâs'a Nu'mân b. Mukarrin kumandasında bir ordunun Ahvaz bölgesine sevkini emretti. Nu'mân, Basra'dan gelecek olan kuvvetleri beklemeden Râm-hürmüz'deki âsileri mağlûp ederek Tüs-ter'e (Şuşter) yürüdü ve Basra'dan gelen kuvvetlerle buluşarak şehri kuşattı. Uzun süren kuşatma ve çetin savaşlardan sonra şehri aldı; Râm-hürmüz ve Sûs fethedildi (20/641). III. Yazdicerd'in Nihâvend'de bir ordu hazırladığını haber alan Hz. Ömer, Basra ve Kûfe halklarından meydana gelen yeni bir ordu hazırlatıp yine Nu'mân b. Mukarrin'i kumandan tayin etti. Bu ordu da Abdullah b. Ömer, Cerîr b. Abdullah el-Becelî, Huzeyfe b. Yemân, Mugire b. Şu'be, Amr b. Ma'dîkerib, Tuleyha b. Huveylid gibi önemli kimselerle Nu'mân'ın iki kardeşi Nuaym ve Süveyb de vardı. Keşiş için görevlendirdiği Tuleyha'nın getirdiği habere göre düşman kuvvetleri kalelere ve siperlere çekilmişti. Nu'mân yaptığı atlı hücumlarla düşmanı harp sahasına çekti. Hz. Peygamber'in bu durumda uyguladığı bir taktikle saldırı için en uygun zamanı bekledi. Sonunda Nihavend savaşı kazanıldı. Ancak savaşın başında birkaç yerinden yaralanan Nu'mân b. Mukarrin atının sürçmesiyle yere düşerek şehid oldu (21/642). Hz. Ömer'in onun ölümüne çok üzüldüğü ve minberde şehadetini duyurduktan sonra açladığı zikredilir. Nu'mân b. Mukarrin Resûl-i Ekrem'den altı hadis rivayet etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, III, 119, 222; V, 50, 444-445; Dârimî, "Siyer", 8, 82; Buhârî, "Cizye", 1; Müslim, "Eymân", 32, "Cihâd", 3; Ebû Dâvûd, "Cihâd", 82, 101; İbn Mâce, "Cihâd", 38; Tirmizî, "Siyer", 1, 46, 48; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 291-292; VI, 18-19; Taberî, *Târîḥ* (Ebû'l-Fazl), bk. İndeks; İbn A'sem el-Küfî, *Kitâbü'l-Fütûḥ*, Beyrut 1406/1986, I, 209-217, 269-300; İbn Abdürabbih, *el-İkḳdû'l-ferîd*, I, 70-71, 86; III, 168, 263; İbn Abdülber, *el-İstî'ab*, III, 545-547; İbnü'l-Esir, *İsḳdû'l-gâbe*, V, 342-343; a.mlf., *el-Kâmil*, II, 179, 345, 519, 546-547; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, I, 403-405; İbn Kesir, *el-Bidâye*, VII, 38, 41, 85, 105-120; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 565; Ahmed b. Zeynî Dahlân, *el-Fütûḥâtü'l-İslâmiyye*, Kahire 1387/1968, I, 85-102, 118, 120-125; Şibî Nu'mânî, *İslâm Tarihi: Asr-ı Saadet* (trc. Ömer Rıza [Doğru]), İstanbul 1345/1926, VII, 114-135, 188-198; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), VIII, 42. ASRİ ÇUBUKCU